

Skladba Básnik a žena patrí k najznámejším dielam slovenskej lúboštnej lyriky. Je to rozsiahla lyrická poéma so znakmi veršovanej poviedky. **Má formu dialógu medzi básnikom a neznámou ženou, ktorú básnik stretol a oslovil jedného zimného dňa. Rozprávajú sa najmä o význame lásky v živote človeka a o poslaní poézie.** Skladba je rozdelená na päť kapitol. Prvé štyri kapitoly opisujú stretnutie básnika a ženy, ich lúboštný vzťah a napokon rozchod. Rámcom týchto štyroch kapitol sú jednotlivé ročné obdobia – zima, jar, leto a jeseň (*V zasneženom parku, Pokračovanie jarné, Letná noc na vode, Padajú listy*). Piata kapitola opisuje ich stretnutie po desiatich rokoch (*Po desiatich rokoch*). V tejto kapitole Smrek vysvetľuje aj svoj názor na funkciu poézie. Podľa neho majú básne šíriť šťastie a radosť:

*Oj, áno, o tom šťastí veľa spievam,
bo na tom slove srdce svoje zhrievam
a vôňu jeho šírim, aby každý,
kto smutný je a verše moje číta,
cítil sa pri nich ako na slávnosti.*

Básne Jána Smreka sa vyznačujú hudobnosťou verša, spontánnosťou, hravosťou. Sú odrazom vnímania krás a radosť života všetkými zmyslami (tzv. senzualizmus). Preto sú v jeho básňach časté básnické obrazy vyjadrujúce zrakové vnemy, farby, zvuky, vône a pod.

Básnickou zbierkou Zrno (1935) sa uzavrelo prvé, vitalistické obdobie Smrekovej tvorby. Od roku 1935 do roku 1944 nevydal žiadnu zbierku. V týchto rokoch „preplnených atmosférou hrôzy a smrti“ sa nemohol prejaviť ako básnik šťastia a radosť. **Svoj protest proti vojne a jej následkom a proti neludskosti fašizmu vyjadril v zbierkach Hostina (1944) a Studňa (1945).**

Ani obdobie po 2. svetovej vojne nebolo priaznivé pre básnika typu Jána Smreka. **V rokoch kultu osobnosti (50. roky), keď bol jediným, povinným štýlom socialistický realizmus, bol Smrek nútený odmlčať sa. K svojim starým motívom sa pokúsil vrátiť v zbierke Obraz sveta (1958).** Kritika však prijala zbierku s nepochopením. **Neskôr ešte vydal dve zbierky: Struny (1962) a Nerušte moje kruhy (1965).**

V rokoch po 2. svetovej vojne, najmä v 40. a 50. rokoch, sa Smrek venoval hlavne prekladovej tvorbe. Do slovenského jazyka prebásnil diela francúzskych (napr. Villona) a maďarských básnikov. Z maďarských básnikov prekladal najmä Petőfiho, Adyho a Józsefa. Preklady Jána Smreka vysoko ocenila i maďarská kritika.

Ján Smrek napísal ešte libreto k Cikkerovej opere *Beg Bajazid* (1963), knihy poézie pre deti *Maľovaná abeceda* (1954), *Machule* (1956) a knihu spomienok *Poézia moja láska* (1968).